

ОЛІМПІЙСЬКЕ ПЕРЕМИР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Булатова М. М.

*доктор педагогічних наук, професор,
директор Навчально-наукового олімпійського інституту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Традиція олімпійського перемир'я, або екехірія, була заснована у Стародавній Греції у VIII ст. до н. е. шляхом підписання договору між трьома царями – Іфітом з Еліди, Клеосфеном з Піси та Лікургом зі Спарти – про безпечну участь у стародавніх Олімпійських іграх для всіх спортсменів і глядачів з грецьких міст-держав, які в інші часи майже постійно конфліктували одне з одним [1].

Іфіт і Лікург розробили хартію священного перемир'я, засновану на принципах Олімпійських ігор. Ключовою умовою перемир'я була заборона військових дій. У разі недотримання цієї вимоги на винних накладали великі штрафи та позбавляли їх права брати участь в Олімпійських іграх.

Незадовго до відкриття Ігор три спондофори, або герольди, на головах яких були вінки з дикої оливи, вирушали з Еліди по всій країні, щоб проголосити перемир'я й закликати всіх до участі в Олімпійських іграх. Цей ритуал спочатку тривав один місяць, але поступово (з V ст. до н. е.) його було продовжено до трьох місяців (від дати відправлення спондофорів) [1].

Під час священного перемир'я спортсмени та глядачі могли подорожувати до Олімпії в повній безпеці. На землях Еліди не допускалися ворожі дії, ніхто не мав права прийти туди озброєним. Будь-яке порушення перемир'я розцінювалося як образа верховного бога Зевса, якому присвячувалася ця грандіозна подія.

Головний натхненник відродження олімпійської традиції барон П'єр де Кубертен у своїх роботах велику увагу приділяв проголошенню гуманістичних цінностей олімпійського руху, які були викладені в його «Оді спорту». Його світогляд, вершину його філософії уособлює рядок «О спорт, ти – мир!».

Ідеї мирного співіснування народів знайшли своє втілення в олімпійському символі, створеному й власноруч намальованому П'єром де Кубертеном.

Миротворча місія олімпійського руху закріплена в Олімпійській хартії.

Зважаючи на те, що спорт функціонує в рамках суспільства, спортивні організації всередині олімпійського руху повинні дотримуватися політичного нейтралітету. Вони мають права й зобов'язання, властиві автономним організаціям, серед яких незалежне створення спортивних правил і контроль над ними, визначення структури і керівництво своїми організаціями, дотримання права проведення виборів, вільних від будь-якого зовнішнього впливу, і навіть відповідальність забезпечення застосування принципів належного керівництва [2].

Здійснення прав і свобод, що передбачаються цією Олімпійською хартією, має бути забезпечене у відсутності будь-якої форми дискримінації – расового, мовного, релігійного, політичного характеру, за ознакою кольору шкіри, статі, сексуальної орієнтації, наявності іншої думки, національного чи соціального походження, володіння власністю, народження чи іншого статусу [2].

Міжнародний олімпійський комітет суворо карав порушників спокою. На Олімпійські ігри 1920 року в Антверпені не були запрошені спортсмени Німеччини та її союзників у Першій світовій війні (Австрії, Угорщини, Болгарії, Османської імперії тощо).

Німеччина і Японія як країни, що розв'язали Другу світову війну, були виключені з МОК і не отримали права брати участь в Іграх XIV Олімпіади 1948 року у Лондоні.

У 1992 році МОК закликав світову спільноту повернутися до традиції давньогрецької традиції і припинити будь-які військові дії під час, перед і відразу після Ігор.

З 1993 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (ООН) неодноразово висловлювала свою підтримку ідеалу олімпійського перемир'я та місії МОК, ухвалюючи кожні два роки – за рік до проведення Олімпійських ігор – резолюцію під назвою «Побудова мирного та кращого світу за допомогою спорту та олімпійських ідеалів».

У рамках сприяння миру через спорт й олімпійські ідеали за спільної ініціативи МОК та Греції у липні 2000 року було засновано Міжнародний олімпійський центр перемир'я (ІОТС).

Символом олімпійського перемир'я є голуб миру на тлі олімпійського вогню. У світі, що страждає від війн і ворожечі, цей символ представляє один з ідеалів МОК – побудувати мирний і кращий світ через спорт і олімпійські ідеали. Олімпійський вогонь несе дружбу і єднання всім людям світу. У символі олімпійського перемир'я полум'я представлене у вигляді різнокольорових маленьких елементів, що нагадують про святкування найбільшої спортивної події кожного

чотириріччя – Олімпійських ігор. Ці елементи представляють людей усіх рас, які збираються разом у мирному світі.

У 2004 році у Меріленді, США було засновано Центр миру ЮНЕСКО – некомерційну організацію, яка пропагує ідеї ООН з питань освіти, науки і культури.

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй, однострійно підтримана всіма державами-членами, неодноразово зверталася до держав із проханням дотримуватися олімпійського перемир'я, індивідуально та колективно, за допомогою таких резолюцій:

- «Дотримання олімпійського перемир'я» (25 жовтня 1993 року);
- «Олімпійський ідеал» (7 грудня 1994, 21 листопада 1995 року);
- «Декларація тисячоліття ООН» (8 вересня 2000 року);
- «Спорт як засіб сприяння освіти, здоров'ю, розвитку та миру»

(3 листопада 2003 року);

– «Побудова мирного та кращого світу через спорт та олімпійський ідеал» (8 грудня 1997 року, 24 листопада 1999 року, 11 грудня 2001 року, 3 листопада 2003 року, 3 листопада 2005 року, 31 жовтня 2007 року, 19 жовтня 2009 року, 17 жовтня 2011 року, 6 листопада 2013 року, 26 жовтня 2015 року, 13 листопада 2017 року, 9 грудня 2019 року, 6 грудня 2021 року).

Заяву світових лідерів про олімпійське перемир'я на сьогодні підписали понад 10 000 осіб з усього світу.

«Сьогодні олімпійське перемир'я стало вираженням бажання людства побудувати світ, заснований на правилах чесної конкуренції, гуманності, примирення та толерантності. Крім того, олімпійське перемир'я уособлює міст від старої та мудрої традиції до найпереконливішої мети сучасного світу: підтримання миру між народами та сприяння багатокультурному діалогу, співпраці та взаєморозумінню. Період Олімпійських ігор і навколо них має надати можливість для такого діалогу та пошуку довготривалих рішень для відновлення миру в усіх зонах конфлікту, де першими жертвами стають діти, молодь, жінки та люди похилого віку. Людство прагне до світу, вільного від ненависті, тероризму та війни, де ідеали миру, доброї волі та взаємної поваги лежать в основі відносин між народами та країнами. Ціль може все ще залишатися недосяжною, але якщо олімпійське перемир'я допоможе нам хоча б на короткий час припинити конфлікти та чвари, воно надішле потужне повідомлення надії міжнародній спільноті» [3].

На жаль, олімпійське перемир'я порушувалося багато разів після його відновлення у 1992 році. Свідченням цього стали боснійська війна (1992–1995 роки), війна в Афганістані (2001–2021 роки), війна в Іраку (2003–2011 роки), російсько-грузинська війна (збройний конфлікт

у Південній Осетії, 2008 рік), російська анексія Криму (2014 рік), російське вторгнення в Україну (2022 рік).

Спільна мета ООН і МОК – зробити світ кращим і спокійнішим. Для МОК це означає поставити спорт на службу мирному розвитку людства.

Література:

1. Булатова М. М. Олімпійський рух. Історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. К. : Олімп. літ., 2021. 648 с. : іл.

2. Олімпійська хартія. [(станом на 8 серпня 2021 р.)]. Інтернет. Режим доступу: <https://olympics.com/ioc/olympic>

3. Рішення Виконавчої ради ЮНЕСКО на 169 сесії, 14–28 квітня 2004 р. Інтернет. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/search/N-EXPLORE-0e62c9ee-7e0e-46a9-ade6-6305a10fae61>